

організацій, щодня створюють, отримують і ведуть пошук документів, а також навчальних закладів, розробників, постачальників і користувачів систем управління електронними документами, постачальників послуг в галузі управління документацією та їх потенційних клієнтів.

Управління документацією в Україні є відносно новим напрямком в наукових дослідженнях. Як правило, його пов'язують з теорією і практикою діловодства, а також традиційним документознавством. З другого боку, управління документацією розглядається в контексті загальної системи управління інформацією в установі; ці аспекти, детально розкриті в роботах української дослідниці Бездрабко В. В. [1, с. 208]. Зарубіжний досвід організації та управління документацією вітчизняні дослідники намагаються використовувати при моделюванні технологічних процесів роботи зі службовими документами, в нормативно-методичному забезпеченні організації діловодства в країні.

Для вирішення проблеми управління документацією в Україні в сучасних умовах необхідно враховувати досвід вчених, таких країн як Великобританія. Якщо проблема управління документацією буде вирішена, то це дозволить цілеспрямовано формувати інформаційні ресурси організацій, забезпечувати їх ефективне функціонування, а також відкрити доступ споживачам до інформаційних ресурсів з найменшими витратами часу, зусиль і коштів.

Джерела та література

1. Бездрабко В. В. Управлінське документознавство : навч. посіб. / В. В. Бездрабко. – К. : КНУКіМ, ІДУіП, 2006. – 208 с.

2. Рысков О. И. Основные направления деятельности национальных архивов США и Соединенного Королевства Великобритании и Северной Ирландии в области управления электронными документами правительственных учреждений / О. И. Рысков // Отечественные архивы. – 2004. – № 3. – С. 58–65.

3. Рысков О. И. Управление документами в европейских странах: обзор нормативной базы / О. И. Рысков // Делопроизводство. – 2006. – № 4. – С. 1–8.

Настасія Колісник

Наук. керівник – к.філол.н. Тур О. М.

м. Полтава

ЕВОЛЮЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

Будь-яка людська діяльність залежить від інформаційного забезпечення. Інформація перебуває у безупинному русі та накопиченні. Для того, щоб із величезного потоку різноманітних відомостей знайти, зібрати, переробити, систематизувати потрібні для прийняття правильного рішення, як у сфері управління так і в повсякденному житті, проводять інформаційно-аналітичну діяльність. Тому цей напрям роботи зраз є надзвичайно важливим та актуальним.

Аналітична діяльність зародилася ще у стародавні часи. Її засновником вважають давньогрецького філософа Сократа (бл. 469–399 до н. е.), який виробив свій власний метод аналітичних роздумів. Вирішальним елементом у виникненні аналітики стали праці Арістотеля (384–322 до н. е.) (праці «Перша аналітика», «Друга аналітика»).

Сучасний етап розвитку інформаційно-аналітичної діяльності став результатом еволюційних і революційних перетворень. Основними етапами у сфері оброблення та передавання інформації є:

1. Перша революція пов'язана із винаходом писемності, що дало змогу передавати набуті знання від одного покоління до іншого.

2. Друга революція (середина XVI ст.) стала наслідком винайдення книгодрукування.

3. Третя революція (кінець XIX ст.) зумовлена появою електрики, що причинило винахід телеграфу, телефона, радіо, які дають змогу швидкої передачі і нагромадження потоків інформацію в будь-якому обсязі.

4. Четверта революція (70-і рр. XX ст.) пов'язана з винаходом персонального комп'ютера.

5. Остання, інформаційна революція (наприкінці 90-х років) найбільший розвиток отримала в комерційному підприємстві [1, с. 19–21].

Особливий етап аналітичної обробки інформації розпочинається з четвертої революції, у ході якої було винайдено перші ЕОМ. Масове їх виробництво розпочалося в 70-х рр. XX століття, а використання електронно-обчислювальних машин проникло в усі сфери діяльності, що підвищило ступінь автоматизації роботи з інформацією.

Отже, з появою персональних комп'ютерів розпочинається нова інформаційна ера (кінець 70-х – початок 80-х років XX століття), основним досягненням якої було використання інформації для прийняття управлінських рішень.

Починаючи із 80-х років XX століття стала змінюватися сама концепція побудови технологічних процесів переробки інформації. Відбувся перехід від централізованої технологічної системи обробки інформації, що використовувалася при застосуванні великих ЕОМ, до децентралізованої і розподіленої технології з використанням персональних комп'ютерів на робочих місцях користувачів.

У середині 80-х років XX ст., величезна увага стала приділятися можливостям отримання стратегічних і конкурентних переваг за рахунок використання комп'ютерних інформаційних технологій в якості елемента ділової стратегії.

Нашу еру можна назвати – глобальною комп'ютеризацією. Інформація стала таким же важливим ресурсом як і фінанси, енергія, корисні копалини тощо. Вона є одним з найбільш цінних та масових за формою продуктів цивілізації, споживачем якої стало все людство. Машинна інтуїція (експертні системи) стають продуктивною силою, а штучний інтелект дозволяє якісно та швидко обробляти інформацію [2].

Перетворившись у ХХ ст. на професійну, інформаційно-аналітична діяльність почала впливати практично на всі сфери людського життя. Вона спочатку розвивалася в межах різних дисциплін, де формою її представлення в 1960-і рр. були бібліографічні, в 1970-і рр. – реферативні огляди, а у 1980-і рр. відбувся перехід до складних аналітичних оглядів.

Починаючи з 70-х років ХХ ст., коли з'явилася можливість оброблення інформації за допомогою електронно-обчислювальних машин (ЕОМ), аналітики почали використовувати інформаційно-аналітичні системи. Спочатку для їх позначення був поширений термін «система обробки даних» – СОД (був введений в системах радіоуправління ракетами). Зі збільшенням пам'яті ЕОМ основна увага стали приділяти проблемам створення баз даних (БД). Тому надалі з'явилися терміни автоматизовані інформаційні системи (АІС), інформаційно-пошукові системи (ІПС), а в потім і інші терміни, серед яких інформаційно-аналітичні системи.

Інформаційно-аналітичну систему (ІАС) визначають як комп'ютерну систему, яка дозволяє отримувати інформацію, здійснювати її оброблення та аналіз. Завданнями ІАС є ефективно зберігання, обробка та аналіз даних [3].

Із середини ХХ століття розпочинається історія формування інформаційно-аналітичних служб (ІАС). Уперше цей термін *think tanks* з'явився в США під час Другої Світової війни. Так ця назва означала захищене від прослуховування місце (*tank*), де цивільні та військові експерти розробляли стратегії бойових дій [1, с. 21].

Створені наприкінці 1960-х – на початку 1970-х рр. центри аналізу інформації почали здійснювати «фільтрацію» наукової інформації з певної проблеми, відбір тієї, що відповідає встановленим вимогам за вірогідністю, точністю й повнотою, її інтерпретацію й синтез із метою здобуття нового знання. Провідну роль у таких центрах відіграють професіонали, котрі активно працюють у відповідній галузі науки й техніки – вчені й фахівці, що створюють, по суті, нову інформацію [4].

У наш час багато країн світу мають такі інтелектуальні корпорації, так звані «фабрики думки», що іншими словами можна назвати інформаційно-аналітичні відділи й служби в державних органах, політичних партіях, банках, окремих приватних компаніях тощо. Нині бурхливо розвиваються ринки аналітичної інформації та інтелектуального продукту, методичного й програмного забезпечення для його одержання.

Сучасні інформаційні центри займаються збором і обробкою інформації про процеси, що відбуваються у суспільстві, оцінкою наслідків прийняття певних варіантів рішень у різних сферах людської діяльності (політичній, правовій, економічній та соціальній), аналізом подій, що відбулися з метою перенесення та поширення одержаних результатів на майбутнє. Інформаційні центри різних рівнів забезпечують діяльність органів державного управління та місцевого самоврядування. В Україні діють, наприклад, також інформаційно-аналітичні служби Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони, Конституційного Суду, Верховного Суду, Генеральної прокуратури, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ, Державної податкової

адміністрації та інші, створюються галузеві інформаційні центри інших органів виконавчої влади тощо.

Вивчення та впровадження досвіду діяльності світових інформаційно-аналітичних центрів у різних сферах, сприятимуть ефективному створенню загальнодержавних систем інформаційно-аналітичної підтримки роботи органів державної влади, створенню загальнодержавної мережі інформаційного забезпечення різних сфер (виробництва, науки, освіти, культури, охорони здоров'я тощо), застосуванню та розвитку сучасних інформаційних технологій для людської діяльності в Україні.

Основними структурами на даний час в світі, що здійснюють інформаційно-аналітичну обробку інформації є: інформаційні центри, оперативні відділи, інформаційно-аналітичні центри, центри інформації та банки даних, інформаційні агентства.

Інформаційний центр – це самостійна організація або окремий підрозділ організації, яка займається збором, обробленням, обліком та розповсюдженням інформації.

Оперативний відділ – інформаційний центр, діяльність якого орієнтована на пошук та збір інформації. Як правило, оперативний відділ є структурним підрозділом іншої організації – державних силових структур, політичних партій, PR-організації тощо.

Інформаційно-аналітичний центр – структура, діяльність якої спрямована на аналітичну обробку інформації і своєчасне доведення її до споживача. Він може бути як самостійною організацією, так і входити до складу іншої.

Центри інформації та банки даних – інформаційні центри, які спеціалізуються на обліку та зберіганні певних тематичних масивів інформації. Діяльність таких структур пов'язана з електронними базами даних, електронними бібліотеками, телекомунікаційними мережами.

Інформаційні агенства – інформаційні центри, основним завданням яких є оперативне розповсюдження інформації. За засобами розповсюдження інформації такі структури поділяють на телевізійні, радіо-, рекламні інформаційні агенства, прес-центри, організації зі зв'язків з громадськістю.

Усі світові центри з інформаційно-аналітичної діяльності можна поділити на такі види:

1) професійні дослідницькі асоціації (Association for Computing Machinery, IEEE, IEEE Communications Society);

2) дослідницькі лабораторії (Bellcore, Bell Laboratories, Національна лабораторія Лоуренса Берклі, Лабораторія Лінкольна, Національна лабораторія Лос Аламос, Sandia);

3) неурядові організації, що виконують функції дослідницьких центрів (Greenstar Foundation);

4) науково-дослідницькі центри при великих університетах (Georgetown University, Georgia Institute of Technology, Massachusetts Institute of Technology);

5) науково-дослідницькі інститути;

6) аналітичні центри великих корпорацій (Aerospace Industries Association, Electronic Industries Alliance, SONY, Coca-Cola тощо);

7) найбільш потужні інформаційно-аналітичні центри світу, які в багатьох офіційних документах позначаються терміном «thinktanks» (ці утворення здатні оперувати великими масивами даних, здійснювати широкомасштабні дослідження і впливати на зовнішню і внутрішню політику країн світу) [5].

Під час роботи інформаційних аналітиків дедалі більшого значення набуває використання електронних джерел мережі Інтернет, що була винайдена у 90-х рр. ХХ століття. Вона являє собою величезну глобальну інформаційну систему, яка надає безмежні можливості для швидкого доступу та пошуку до будь-якої інформації.

Отже, в сучасних умовах особливого значення набуває інформаційно-аналітична діяльність, яка є невід'ємною складовою політичних, економічних, соціальних досліджень, забезпечує результативність прийнятих рішень у сфері управління.

Інформаційно-аналітична діяльність пройшла довгий етап свого розвитку. Особливо він прискорився у другій половині ХХ століття з винайденням ЕОМ, які за допомогою штучного інтелекту допомагають фахівцям переробляти великі обсяги первинної інформації. Наступним важливим етапом стало створення спеціальних інформаційно-аналітичних центрів, які виконують такі функції:

- 1) одержання постійної аналітичної й оглядової інформації;
- 2) підготовки аналітичних і прогнозних матеріалів з актуальних проблем;
- 3) розроблення ситуаційних моделей вирішення поточних проблем;
- 4) оперативного одержання оптимального обсягу інформації у непередбачених, а інколи і надзвичайних ситуаціях.

Нині розробляються різноманітні інформаційно технології, що допомагають реалізувати всі ці функції та пришвидшити розвиток аналітики в цілому.

Джерела та література

1. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність : навч. посіб. / В. М. Варенко. – К.: Університет «Україна», 2014. – 417 с.
2. Виникнення інформаційних технологій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://it-tehnolog.com/statti/viniknennya-informatsiynih-tehnologiy>. – Назва з екрану.
3. Інформаційно-аналітична система [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційно-аналітична_система. – Назва з екрану.
4. Кобелєв О. М. Інформаційно-аналітична діяльність: джерела становлення та розвитку в 1970-1980 роки / О. М. Кобелєв // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – № 4. – С. 51–59.